

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A magyar iparművészet téli szezonja ez idén oly gazdag volt eseményekben, hogy ezek tárgyalása már legutóbbi füzetünkben is kiszorította a külföld nevezetesebb iparművészeti jelenségeivel foglalkozó rovatainkat.* Az aktuális hazai anyag most is nagy s mivel első sorban ennek alapos tárgyalása feladatunk, külföldi rovatainkat összevonva, az idegenben is mind elevenebb pezssgálással föllendülő iparművészet s a mennyiben erre hatással van a képzőművészetnek is, csak legfontosabb mozzanatairól számolunk be. A mi a külföld művészetét általában jellemzi, egyre szembetűnőbb, hogy a művészeti tevékenység súlypontja világszerte mindinkább az iparművészetre esik. Államok, a társadalom, a grande Art nevesnél nevesebb művelői, egymással vetekedve karolják föl, tudatára ébredvén az igazságnak, hogy a szép kultuszának, a jelen e mind szélesebb köröket átható evangéliumának, a melytől anyagi haladása közben a nemesebb ideálokról megfeledkezett erkölcsi csódtól rettegő, forrongó korunk megváltását várja: az iparművészet leghathatósabb terjesztője, a mely mindennapi környezetünket szebbé, művésziesebbé varázsolja, a gépek térfoglalásával géppé süllyedt ipari munkás alkotásaiba szellemi tartalmat önteni igyekszik, miközben anyagi boldogulását elősegítve, lelkét is a fölforgató eszméktől a nemesebb ideálok felé tereli. Az iparművészetben kezd kijegecedni korunk képzőművészetének sokáig félre magyarázott s féktelen individualizmusban csapongó törekvése nyomában a nemzeti irány, a mely egyöntetű s céltudatos igyekezettel a faji jelleg visszatükröztetésén fárad, mindazonáltal nem zárkozik el ridegen a külföldtől, ha ott asszimilálásra alkalmas anyagot, figyelemreméltó új vívmányokat, tanulságos példákat talál. Mi zárkozhatunk el a legkevésbé — a kezdet kezdetén állván — a külföld művészeti mozgalmaitól s mivel az ezekkel foglalkozó rovataink az utolsó füzetben kiszorultak, az alábbiakban, a letűnt év utolsó negyedének egyes jelentősebb külföldi művészeti eseményeit közöljük.

*

* Sajnos, hogy a mostani füzetben is, a hely szűke miatt, csak töredékét hozhattuk annak az anyagnak, a mit e rovat számára gyűjtöttünk.

A szerk.

Az osztrák iparművészeti múzeum és a bécsi iparművészeti társulat viszálya. Még a múlt év tavaszán kezdődött e harc, a mely érdekes mozzanataival immár egész Európa figyelmét fölkelte. Mióta az osztrák iparművészeti múzeum élére Scala udvari tanácsos került, az iparművészeti társulat, mely azelőtt a múzeummal együtt működve kiállításait is helyiségeiben rendezte, elszakadt ettől. Az ok ez elszakadásra, a melyet hónapokig tartó szóharc, a pártoskodásba belekeveredni nem akaró Rainer főhercegnek, mind a két iparművészeti intézmény egész emberöltőn át volt védnökének, a leköszönése előzött meg, a modern szellemű világlátott, új múzeumi igazgatónak viselkedése volt. A finom ízlésű Scala ugyanis lendíteni akarván a maradásában trespedő bécsi műiparon, a modern művészet irányait kezdte kiállításával megismertetni. E célból angol butorokat hozatott Bécsbe s ezek nyomán új formájú szoba-berendezéseket készíttetett odavaló iparosokkal. Az iparművészeti társulat nem lévén barátja a modern iránynak, állást foglalt Scala ellen, a ki azonban nem zavartatta magát s tovább haladt útján. A konfliktus még élesebb kitörését okozta Scala visszatartó viselkedése, midőn az iparművészeti társulat rendes téli kiállítását rendezni akarván, a helyiségek ügyében ismét a múzeumhoz fordult. Ez ellen az iparművészeti társulat az osztrák kultuskormányhoz intézett fölrítot s a miniszter döntését most mind a két táborban feszült érdeklődéssel várják.

Puvis de Chavannes halála. A múlt évben, október hó 24-én, hetvennégy éves korában lehelte ki mindvégig ifjúkori frissességgel tevékeny, zseniális lelkét, a francia festőművészet e legkimagaslóbb alakja s a veszteséget, mely benne első sorban az általa szinte új életre keltett dekoratív festészetet érte, országról-országra megsiratják az egész világ népei. Nagy stílű művész volt, a kinek szívet-lelket megragadó, őszinte páthosza csak a Giottóéval hasonlítható össze, zseniális s minden ízében eredeti, korszakot alkotó művész-egyeniség,

a nagy koncepciók kiapadhatatlan teremtő erővel megáldott mestere, az idealizmusnak műveivel s életének cselekedeteivel egyaránt mindhalálíg lelkes apostola. Felületes emberek, színezésének és rajzának a fogyatékoságát hangoztatják, mely szerintük megzavarja nagy eszméket földolgozó műveinek a közvetlen hatását. Ellenkezőleg; az egyformán érvényesülő kolorit és rajz ritka s bűbájos harmóniája jellemzi alkotásait, a melyet a valóságban, a hol rendszerint vagy az egyik, vagy a másik kerekedik felül, nem is találunk. Épp e lelke mélyéből fakadó s nem e világból való harmonia, teszi merész koncepciójú alkotásait oly vonzóvá, hatásukat, mely a mindennapi élet gyarlóságait nézőjükkal elfelejteti, oly bűbájossá. Korát, törekvéseiben messze megelőzve, java alkotásaival bebizonyította, hogy nem az arany keretbe foglalt olajfestmények képezik a festészet főműködési körét, hogy a képzőművészet testvérágainak alárendelten is, örök és abszolút művészi becsű tevékenységet fejthet ki az Isten kegyelméből való mester. Amiens, Lyon múzeumait, Poitiers, Rouen, Páris városházait, Boston könyvtárát, a Sorbonne-t, de főleg a párisi Panthéont díszítő dekoratív munkái, a melyek oly csodás szerénységgel illeszkednek keretükbe, mind halhatatlan remekművek, a melyek értéke el nem évül, míg az emberiségben a jobb érzések csak egyetlen szikrája is él. A mi közönségünknek eddigelé nem igen nyílt alkalma, hogy Puvis de Chavannes korszakalkotó működésével megösméremkedjék. Midőn az egész világ kegyelettel adózik emlékének, a nagy mester iránt köteles tiszteletünk kifejezésének bizonyára az volna a legméltóbb módja, ha illetékes köreink, az Országos Képtár időleges tárlatainak a keretében, alkotásai művészi reprodukcióinak a kiállításáról gondoskodnának.

Az új Opera-Comique Párisban, a melyet az 1887-ben leégett színház helyébe 1893-ban kezdtek építeni Bernier tervei után, e télen lett befejezve. Négy millió franknyi összeget emésztettek föl költségei, s ha homlokzatának a kiképzésével a kritika nincs is

teljesen megelégedve, annál több dicsérettel magasztalják belső elrendezését és pazar díszítését. Berendezése csupa elsőrangú művészek tervei után készült iparművészeti remekből áll. Ornamentális díszítését modern szellemben Hamel és Pesué végezték; dekoratív szobrai a francia szobrászat legjelesebb mesterei, Falguière, Mercié, Puech és mások vésője alól kerültek ki; míg nagyszabású s többnyire allegorikus tárgyú dekoratív festményei kivitelében Maignan-nal, Benjamin Constanttal élén egy csomó ujabban föltűnt francia mester kelt egymással versenyre. A festmények művészi reprodukciókban való bemutatásával kezd a *Revue des Arts décoratifs* az új Opera-Comique ösmertetését, mult évi utolsó hét füzetében a következőkben ígérve a pompás iparművészeti részleteinek a további méltatását.

Az első képző- és iparművészeti kiállításról Darmstadtban, a melyet a mult év őszén nyitottak meg, decemberi füzetében közöl kimerítő tudósítást a *Deutsche Kunst und Dekoration*. Az iparművészet összes ágai, minden újabb törekvés, a mely a tavaly nálunk rendezett nemzetközi kiállítás révén Magyarországon sem ösmertetlen többé, kiváló alkotásokkal volt ott is képviselve. A sikerült műtárlat legérdekesebb részlete azonban a szobaberendezések osztálya volt, a melynek keretében fölötté érdekes új vállalkozással lépett föl néhány ügyes vezetés alatt dolgozó német műiparos: művészi kivitelű polgári szoba berendezésekkel, a melyekben a német műízlést is igyekeztek érvényre juttatni. Ha ez utóbbit az angol hatások még el is fojtják, maga a vállalkozás: szerény anyagi viszonyok között élő embereket is művészi ízléssel berendezett lakásokhoz juttatni, fölötté figyelemre méltó s a kiállításon bemutatott bútorok bizonyossága szerint nagy sikerrel is kecsegtet. Az anyag pompájának a kerülése, egyszerű, szolid struktúra, minden fölösleges cikornyától ment ízléses formák jellemzik e bútorok kivitelét, főleg azonban a praktikus szempontok éles figyelembe vétele. Ez utóbbi téren a müncheni Michael W. vitte a legtöbbre, a ki tekintettel arra a sűrű lakás-

változtatásra, a melynek kényszere alatt a nem háztulajdonos közönség áll, úgy konstruálta bútorait, hogy ezek bármilyen helyiségnek a keretébe s ennek akármelyik zugába harmonikusan beleilleszkedjenek. Fölötté változatos szerkezetű s minden oldalukban egyformán kimunkált bútorait „Verwandlungs-Möbel“-nek nevezték el; sok leleményre valló rendszerében a bútortervezők bizonyára nem egy kiaknázható momentumra fognak akadni.

Koepping poharai. Régebben már megemlékeztünk azokról a leheletszerű csodás üvegtárgyakról, a melyekkel Koepping az újabb iparművészeti kiállításokon bámulatba ejtette a világot. Iparművészeti múzeumunk is szerzett ezekből az értékes „törekenységekből“ a lefolyt évben több darabot, és pedig éppen jókor, mert a mint értesülünk, Koepping végképpen beszüntette ezeknek a drága csecsebecséknek a készítését, hogy helyettük használható, az ivásra alkalmas poharak előállításával foglalkozzék. Az új Koepping-poharaknak is meg van az előbbieknél kecses formája és színpompája, de készítőjük most már szem előtt tartja a pohár tulajdonképeni rendeltetését és ezért elhagyja a papírvékonyosságú s szabadon álló levéldísz, mely a régiek poharokat oly törekenyekké tette.

A házi iparnak műiparrá fejlesztésén Európaszerte mind nagyobb igyekezettel buzgólkodnak. Hogy mily eredményeket értek el már e téren, annak szép példáit láthattuk a mi iparművészeti kiállításainkon is. A darmstadti kiállításon legutóbb ismét a nálunk szintén ösmert scherrebeki szövőiskola tűnt föl egy gyönyörű figurális mintájú szőnyeggel, mely remek kompozícióban, stilszerű kivitelben a tavasz bevonulását tüntette föl Botticcellire emlékeztető szellemben s a mely művészi hatását tekintve, a gobellinszövés virágzása korára emlékeztet. Berlinben a mult év őszén mutatta be az iparművészeti múzeumban a *Nordische Kunstweberei* név alatt 1897 tavaszán megalakult társaság az észak-német háziipar művésziessé fejlesztésében elért eredményeit. A Stockholmban közel negyedszázada meg-

kezdeti mozgalom példájára itt is a népben szunnyadó művészi érzék fölkeltésével igyekeztek a gépek által háttérbe szorított háziipart művésziesebb formában új életre keltetni. Régi motívumoknak újabb formakincs-csel való gazdagítása jellemzi az eddig létrehozott egyszerűbb mintájú szőnyeget, a melyek nagy keresletnek örvendenek, úgy hogy a társaság immár ötven szövőszéken közel száz munkást foglalkoztat. E nagyszabású vállalkozás, a melyet a *Berliner Architekturmuseum* ösmerteti legutóbbi számában, hasonló ahhoz, a mely nálunk Torontóban létesült, de be nem vált, a mi kézműiparunk fejlődésére nézve korántsem oly káros, mint azt az első pillanatra hihetnők; tudvalevőleg a skandináv félszigeten is föl-oszlottak a nagyobb műszövőtelepek, mindamelllett házi iparszerűleg továbbra is prosperál ott a tevékenység e téren.

Meubilerungs-Kunst cím alatt Amszterdamban új iparművészeti folyóirat indult meg, a melynek első füzetében

merő plágium. A darmstadti *Innen-Dekoration* szerkesztői sütik rá e vádat, kimutatóván, hogy a boríték címlapjától kezdve, egy tervezet kivételével, az illusztrációk egész anyagát az ő lapjukból vették át engedelem nélkül. A szakfolyóiratok egyéb figyelemre méltó jelenségei közül fölemlítjük még, a német szaklapok támadásait az angol iparművészet s ennek szolgálai utánzása ellen, a melyek alapmotívuma azonban jórészt a sértett német önértetben keresendő. Érdekesebb a müncheni *Dekorative Kunst* decemberi füzetében, mely csaknem kizárólag Tiffanyval s ennek az üvegműiparra világszerte gyakorolt hatásával foglalkozik. Az *Art et Decoration* papírvágó késre kitérő pályázataról számol be, mely a résztvevők nagy száma és a kitűnő munkák tekintetében egyaránt sikerült. Az összes külföldi folyóiratok kegyeletes sorokat s terjedelmes méltatást szentelnek Puvis de Chavannes emlékének.

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

Változás a vallás- és közoktatásügyi miniszterium művészeti osztályának vezetésében. A hivatalos lapból értesülünk, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium művészeti osztályának már hosszabb idő óta betegeskedő vezetője, dr. *Szmrecsányi Miklós*, miniszteri osztálytanácsos egészségi okokból állásától végleg megvált és hogy ez alkalomból, érdemeinek elismeréséül, Ő Felségétől a miniszteri tanácsosi címet kapta. Őszinte sajnálattal látjuk Szmrecsányi Miklóst hivatalnoki pályájától megválni, mert benne egy széles látókörű, tiszta jellemű és nagy szorgalmú férfiút veszítünk; aki, mint a képzőművészeti társulatnak nagy sikereket elért titkára, idealizmussal telve, ezernyi eszme megvalósításának ambició-

jával vette át ügyosztályának vezetését, de akinek lelki erejével testi szervezete nem állott arányban és így megtörött. Buzgalma társulatunknak sok baját enyhítette és főleg neki köszönhetjük azt, hogy folyóiratunk a jelenlegi formában és terjedelemben láthatott napvilágot. A hivatalnoki pályától való visszalépése remélhetőleg nem jelenti azt, hogy a művészetnek kultuszától is megvált. A hazai művészet érdekében óhajtuk, hogy vele e téren minél gyakrabban találkozzunk.

A művészeti ügyosztály vezetésével a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr *K. Lippich Elek*, miniszteri titkárt bizta meg, Szmrecsányinak tényleg már több mint egy éve helyettesítőjét. Lippichnek valaminthogy